

Nieuwsbrief Agromere ^{juli 2009}

Met trots melden wij u dat stadslandbouw is opgenomen in de concept Structuurvisie Almere (Almere 2.0). Deze is 26 juni door Almere overhandigd aan het kabinet. Landbouw, landelijk wonen, recreëren en werken gaan gezicht geven aan Almere Oosterwold. Hester Kersten van Almere legt in deze nieuwsbrief uit waarom. Agromere heeft daarmee een volgend stadium bereikt; van ontwerp naar realisatie. Wachten is nu alleen nog op de definitieve besluitvorming in

het najaar voordat de concrete uitwerking kan plaatsvinden. Ondertussen inspireert de aanpak die Agromere gevolgd heeft ook anderen. Zoals in Tilburg. En wat te denken van onze net gelanceerde website www.agromere.wur.nl waar we alle feiten en nieuws op zetten.

Andries Visser & Jan-Eelco Jansma

Hester Kersten, landschapsarchitect bij de gemeente Almere:

‘Stadslandbouw bepaalt karakter uitbreiding’

Voortzetting van de poldertraditie in kleinschalige landbouw waarbij stadsbewoners zich thuis voelen. Dat spreekt Hester Kersten zo aan in stadslandbouw. Als medewerker aan de plannen voor de stadsuitbreiding in Almere ziet zij dan ook graag een grote rol voor deze vorm van landbouw bij de nieuwbouw.

Het was een flinke rekenexercitie, maar het resultaat stemde tevreden: als bij de uitbreiding van Almere aan de oostkant woningen met stadslandbouw worden gecombineerd kan tien procent van de voedselbehoefte van de inwoners van de gemeente lokaal worden geproduceerd. “En dat is de ambitie die wij nu hebben”, vertelt

Hester Kersten, landschapsarchitect in de gemeente en betrokken bij de voorbereidingen voor de zogenoemde schaalsprong van Almere. De plannen, met de ambitie voor stadslandbouw, zijn neergelegd in het werkdocument De groenblauwe hoofdstructuur van Almere 2030, een bijlage bij de concept Structuurvisie Almere. Deze

structuurvisie is 26 juni aangeboden aan de ministers van VROM en van Verkeer en Waterstaat en laat zien hoe Almere de Schaalsprong, met onder andere de bouw van 60.000 woningen, wil realiseren.

Lukt dat echt, tien procent zelfvoorziening in Almere?

“De onderzoekers van PPO hebben voor ons berekend hoeveel grond je daarvoor nodig hebt, en tien procent past precies in de uitbreidingsplannen. Dan heb je het over stadslandbouw met recreatie, zorg, educatie en wonen.

WAGENINGENUR

For quality of life

Of we het echt gaan halen, weet ik niet. Er komen vast ook nog andere ruimte-vragende programma's bij. Maar het is een mooi vertrekpunt."

Waarom wil je zo graag stadslandbouw?

"Ik ben twee jaar geleden betrokken geraakt bij het projectteam en was me toen niet zo bewust van de kansen van stadslandbouw voor een stad als Almere. Wel wist ik dat ik wat wilde met het bestaande polderlandschap in de uitbreiding van Almere. Voor mij als landschapsarchitect is het typische polderlandschap geweldig, met de strakke lijnen, lanen, akkers en ruime horizon. Het is karakteristiek voor zuidelijk Flevoland. Maar de meeste mensen hebben er niets mee. Wat mij bij stadslandbouw intrigeerde was de kans om ook in de toekomst de agrarische functie en daarmee een stukje polder op te nemen in de plannen voor uitbreiding, maar dan kleinschaliger en gecombineerd met andere functies. Het is een andere vorm van landbouw, waardoor een omgeving kan worden

Hester Kersten: 'Met stadslandbouw maak je een omgeving die mensen aanspreekt'

gecreëerd die mensen juist wel aanspreekt. In zo'n landschap is veel te beleven en ondernemen, zoals fietsen, wandelen, een boerderij bezoeken én wonen. Daar komt nog een extra

voordeel bij. Tot nu toe investeerde Almere bij uitbreiding volop in bos, maar dat vergt een aanzienlijke beheer-inspanning. Bij stadslandbouw beheren de boeren het groen."

Agromere in Structuurvisie Almere

In Almere Oosterwold, de naam van het uitbreidingsgebied aan de oostkant, is ruimte voor 'organische stedenbouw'. En 'ecologische duurzaamheid vertaalt zich in [...] experimenten met stadslandbouw, waardoor stad en land in een nieuwe verhouding komen te staan.' Zo staat het letterlijk in de Concept Structuurvisie Almere 2.0. Deze is op 26 juni aangeboden aan de ministers Jacqueline Cramer van VROM en Camiel Eurlings van Verkeer en Waterstaat. Daarmee heeft stadslandbouw een volwaardige plek verworven in de plannen van de gemeente Almere. De Concept Structuurvisie is opgesteld in antwoord op de vraag die het Rijk in 2007 stelde: kan Almere groeien met

Almere kan groeien van 190.000 naar 350.000 inwoners. Wat betekent de Schaa'sprong voor de stad en de regio?

60.000 woningen en 100.000 arbeidsplaatsen, om zo de internationale concurrentiepositie van de Randstad te versterken en waardevolle natuurgebieden als het Groene Hart, de Utrechtse Heuvelrug en Waterland te ontzien? De Structuurvisie vormt de basis van de

gesprekken die Almere met het Rijk gaat voeren. Deze gesprekken moeten leiden tot een Integraal Afspraken Kader, waarin afspraken over de groei van Almere worden vastgelegd. Dit IAK wordt op 9 oktober ter besluitvorming aan de ministerraad voorgelegd.

Dus jullie waren al heel snel overtuigd van de waarde van stadslandbouw?

“Wel van de kansen, maar we hadden nog heel veel vragen. We wilden weten hoe stadslandbouw eruit kon zien, of er meer dan één boerenerf kon zijn, of er ondernemers voor waren en – heel belangrijk voor ons – of je het concept op grote schaal in het uitbreidingsgebied kon toepassen, zodat het de basis gaat vormen van een nieuw woon- en werkgebied. Pas toen de onderzoekers die vragen hadden beantwoord konden we stadslandbouw meenemen in onze visie.

Wat was verder de rol van de onderzoekers?

“Naast kennis aanleveren was het heel belangrijk dat zij iedereen enthousiast konden maken. Wat goed hielp in de communicatie naar collega’s en anderen was de impressie die we samen met de onderzoekers hebben gemaakt voor het rapport Landbouwstad-Stadslandbouw. Daarmee is het concept verbeeld en concreet gemaakt. Ook konden de onderzoekers voorbeelden noemen van stadslandbouw en ze namen ons mee naar bedrijven die daar al aan deden.”

Hoe nu verder?

“Op 29 april was ik op een bijeenkomst met de onderzoekers en ondernemers van Agromere en daar proefde ik veel enthousiasme voor onze eerste ideeën voor stadslandbouw in Almere. Wel willen de ondernemers graag weten wat onze plannen precies zijn. Nu gaat het nog vooral over grote getallen en ambities, het is te abstract. In oktober neemt het Rijk een besluit over de Schaalsprong van Almere. Als dat positief is kunnen we weer een stapje verder en gaan we met z’n allen ontdekken hoe de stadslandbouw eruit gaat zien.”

Grote variatie aan stadslandbouw

Overall ter wereld bestaat stadslandbouw maar de variatie is groot, zo blijkt uit de inventarisatie van initiatieven wereldwijd door Wageningen UR. Deze wereldwijde initiatieven zijn getoetst op de bijdrage die stadslandbouw kan leveren aan:

- Extra bedrijvigheid genereren;
- Sociale cohesie bevorderen;
- Educatie aanbieden;
- Mogelijkheden voor recreatie en beleving bevorderen;
- Lokaal produceren en afzetten van voedsel;
- Kringlopen lokaal sluiten;
- Zorg aanbieden;
- Natuur en stedelijk groen beheren;
- Energieproductie.

Deze zogenaamde waarden van stadslandbouw werden samen met Almere opgesteld.

Stadslandbouw loopt van klein, zoals volkstuintjes in een stad als Montreal tot een kinderboerderij, zoals in Londen

tot duizenden hectares, zoals in Wenen. Ook de reden waarom ergens stadslandbouw start en degenen die hiertoe het initiatief nemen varieert. In niet-Westerse landen komt het concept voort uit de wens voedsel voor de burgers te produceren. Het initiatief ligt veelal bij de landbouw of bij de bevolking. In Westerse landen nemen de overheid of burgers meestal het voortouw omdat zij hiermee grootstedelijke problematiek te lijf willen gaan. Denk aan obesitas, ongezonde schoolmaaltijden of het ontbreken van sociale cohesie. Voor Nederlandse initiatieven komt daar bovenop vaak nog de wens om ook recreatie en zorglandbouw mogelijk te maken. Agromere heeft de ambitie om aan alle negen waarden invulling te geven.

Bron : A.J.G. Dekking e.a.. Stadslandbouw wereldwijd, een overzicht van stadslandbouw wereldwijd, Praktijkonderzoek Plant en Omgeving. april 2009.

Agromere inspireert Tilburg

Het concept dat Agromere heeft neergelegd krijgt al navolging nog voordat de eerste paal de grond in is. De Brabantse Milieufederatie werkt samen met het Agromereteam om bij Tilburg op een zelfde manier stadslandbouw te realiseren.

Net als Almere heeft Tilburg grootse plannen voor uitbreiding van de stad. Ten noordoosten van de stad, in het gebied dat de Nieuwe Warande is genoemd, is 600 hectare bestemd voor woningen. In het midden hiervan moet 250 hectare open blijven. Voor het woningdeel ligt de structuurvisie nu ter inzage, voor de open ruimte heeft de gemeente wel uitgangspunten, maar nog niet echt een inrichtingsvisie. Dat is een kans die de Brabantse Milieufederatie met beide handen aangrijpt. De kans om met stadslandbouw de relatie tussen stad en platteland een stap verder te brengen en daarmee de duurzaamheid van voedselproductie en – consumptie te verhogen. Bovendien biedt het de mogelijkheid om het gebied voor de toekomst ook echt open te houden.

Een plan met draagvlak

John Vermeer, werkzaam bij de milieufederatie: “Je kunt je afvragen wat ‘open’ is. Het kunnen sportvelden zijn of bos of nog iets anders. De gemeente heeft dat niet uitgewerkt. Dat geeft ons de kans met een goed gedragen plan te komen voor stadslandbouw. Een plan waar de omliggende bewoners, de stads- en dorpsraden en een aantal boeren achter staan. Als de gemeenteraad de structuurvisie goedkeurt, dat is gepland voor het najaar, hebben wij de invulling voor het open gebied. Wij hebben dan een heel sterke troef in handen.”

Zelfde weg als Agromere

Vermeer volgt hiervoor de weg die Agromere al heeft doorlopen, met een stakeholderanalyse, een bewoners-enquête en zelfs door met hetzelfde ontwerp bureau in zee te gaan dat ook voor Agromere de beelden concreet heeft uitgewerkt, bureau Attika. Dat hij bij Agromere is uitgekomen is geen toeval. Op zoek naar voorbeelden kwam Vermeer vooral kleinschalige

stadslandbouw tegen, waar één stadsboerderij pioniert met een aantal diensten en producten voor omwoners. Op één uitzondering na: Agromere. Hier zetten de initiatiefnemers – net als bij Tilburg – in op grootschalige landbouw. En ook hier moest draagvlak gecreëerd worden, zowel bij de gemeente als bij andere stakeholders. Bovendien, ook niet onbelangrijk, had Agromere flink gerekend aan de uitgangspunten en hoeveel mensen je kon voeden met een bepaald oppervlak. Vermeer liet zich dan ook graag inspireren door het team dat Agromere van de grond had getrokken. Er is eigenlijk maar één verschil in de uitwerking. Vermeer: “We volgen dezelfde weg, alleen iets sneller.” En is Tilburg ‘klaar’ dan kan de milieufederatie zo verder met stadslandbouwprojecten bij andere steden.

Eigen website www.agromere.wur.nl

Agromere heeft sinds kort een eigen website. Hier is nieuws te vinden over de voortgang van het project Agromere. Ook vindt u hier al onze publicaties van de afgelopen jaren. De site verwoordt onze visie op stadslandbouw en stedelijke ontwikkeling. Ten slotte is hier na te lezen hoe Agromere tot stand is gekomen en wat stadslandbouw wereldwijd te bieden heeft.

Agenda:

- September:
Rapport: Agromere, achtergrond en onderbouwing van de virtuele wijk Agromere. Later verschijnt ook publieksversie.
- Oktober:
Rapport: Voedselstrategie Almere, een scenariostudie naar de impact van grootschalige stadslandbouw op de Carbon Foot Print en de Food Miles van toekomstig Almere.

Colofon

Voor meer informatie over Agromere:
www.agromere.wur.nl

Contactpersonen Wageningen UR

- Andries Visser, andries.visser@wur.nl, (0320) 29 13 47
- Jan Eelco Jansma, janeelco.jansma@wur.nl, (0320) 29 16 12

Uitgave: Wageningen UR/PPO Lelystad

Tekst: Leonore Noorduy, www.deschrijfster.nl

Vormgeving: Henk Jan Panneman, www.panneman.nl

Beeld en fotografie: Wageningen UR/PPO Lelystad, Bart van Hattum Fotografie